




בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה



"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת בא

תשפ"ד

(שנה ז', גליון מס' 325)



שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965



**השיעור השבועי עם הרב אליהו בר חן,
מתקיים בכל יום שלישי, בבית הכנסת "כתר תורה" -
ניסנית,
ביישוב ניצן ב'**

זמן תחילת השיעור:

שעון חורף - 19:45

שעון קיץ - 20:00 (כאשר זמן צאת הכוכבים מתארך,

השיעור מתקיים מיד לאחר תפילת ערבית)

לקבלת הגליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה, לכתובת k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גליון שבועי"



זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
18:13	17:36	16:22	ירושלים:
18:14	17:37	16:42	תל אביב:
17:11	17:34	16:30	חיפה:
18:15	17:38	16:42	באר שבע:



פרשת בא התשפ"ד

"לדעת כל רז סודך"

א. "ויאמר יהוה אל משה, בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, למען שתי אתני אלה בקרבנו. ולמען תספר באזני בנך ויבן בנך, את אשר התעללתי במצרים, ואת אתני אשר שמתים בם, וידעתם כי אני יהוה. ויבא משה ואהרן אל פרעה, ויאמרו אליו, כה אמר יהוה אלהי העברים - עד מתי מאנת לענת מפני, שלח עמי ויעבדני. כי אם מאן אתה לשלח את עמי, הנני מביא מחר ארבה בגבלך. וכסה את עין הארץ, ולא יוכל לראת את הארץ, ואכל את יתר הפלטה, הנשארת לכם מן הפרד, ואכל את כל העץ, הצמח לכם מן השדה. ומלאו בתיד ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים, אשר לא ראו אבתיך ואבות אבתיך, מיום היוותם על האדמה עד היום הזה, ויפן ויצא מעם פרעה", (שמות, י', א' - ו').

ב. במסכת שבת ¹, מצינו לדרשתו של רבי שמואל בר נחמני משם רבי יונתן: "מאי דכתיב ², 'כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו, וישראל לא יכירנו, אתה ה' אבינו גאלנו מעולם שמוך'?"

לעתיד לבוא, יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, בניך חטאו לי!

אמר לפניו, ריבונו של עולם, ימחו על קדושת שמך.

אמר ³, אימר ליה ליעקב, דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו,

אמר ליה ⁴, בניך חטאו!

¹ פט' ע"ב.

² ישעיה, סג' - טז'.

³ היינו:

הקדוש ברוך הוא.

⁴ היינו:



אמר לפניו, ריבונו של עולם, ימחו על קדושת שמך.

אמר ⁵, לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה.

אמר לו ליצחק, בניך חטאו לי!

אמר לפניו, ריבונו של עולם, בְּנֵי וְלֹא בְּנִיךְ?

בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם ⁶, 'בְּנֵי בְּכָרִי',

עכשיו, בְּנֵי וְלֹא בְּנִיךְ?

ועוד, כמה חטאו -

כמה שנותיו של אדם? שבעים שנה!

דל עשרין דלא ענשת עליהו ⁷, פשו להו חמשין ⁸,

דל כה' דלילותא ⁹, פשו להו כה' ¹⁰,

דל תרתני סרי ופלגא דצלויי ומיכל ודבית הכסא ¹¹, פשו להו תרתני סרי ופלגא ¹²,

הקדוש ברוך הוא ליעקב אע"ה.

⁵ היינו:

הקדוש ברוך הוא.

⁶ שמות, ד' - כב'.

⁷ היינו:

כאשר נוריד כל שנים משנותיו של האדם, שהלא, אין האדם בר עונשין של דיני שמים, אלא, עד גיל כ' שנה.

⁸ היינו:

נשאר לנו חמישים שנים.

⁹ היינו:

כאשר נוריד מתוך אותם חמישים שנים, שעשרים וחמש שנים מתוכם הם לילות.

¹⁰ היינו:

נשאר לנו עשרים וחמש שנים.

¹¹ היינו:



אם אתה סובל את כולם, מוטב!

ואם לאו, פלגא עלי ופלגא עליך¹³ !

ואם תמצוי לומר, כולם עלי, הא קריבית נפשי קמך¹⁴ ."

והדברים, מתמיהים וזועקים, עד לב השמים :

והלא, יצחק אע"ה, נאזר במידת הגבורה,

ואם כן, הוא היה צריך לומר, "ימחו על קדושת שמך"?

ולא זו בלבד, שהוא לא עשה זאת,

אלא, שהוא היחיד, שהכניס את ראשו ורובו, ללמד זכות על עם ישראל?

ובשונה ממנו, אברהם אע"ה, הנאזר במידת החסד, לא לימד זכות על עם

ישראל!?

ובביאור העניין, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹⁵ , משם גאון עוזינו - הרב חיד"א

זיע"א¹⁶ , שהביא לדברי רבו - רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א :

דהנה, קיימא לך¹⁷ , "פתחו כולם לחובה, זכאי" -

כאשר נוריד מתוך אותם עשרים וחמש שנים, שנים עשרה וחצי שנים, של תפילות, אכילה, ובית הכסא.

¹² היינו:

נשאר לנו, שנים עשרה וחצי שנים.

¹³ היינו:

חצי מהשנים שנשארו, שהם שש שנים ורבע - אסבול אני,

ואת שש השנים ורבע הנותרות, יסבול הקדוש ברוך הוא.

¹⁴ היינו:

הרי הקרבתי את נפשי לפניך, במעשה העקידה.

¹⁵ בספרו הקדוש "בן יהוידע", על דברי הגמרא הנ"ל.

¹⁶ בספרו הקדוש "מראית העין".

¹⁷ סנהדרין, יז' ע"א.



והיינו, שאם כל הדיינים, למדו חובה על הנידון,
הרי הוא זכאי, מחמת שאין מי שילמד עליו זכות.
ועוד קיימא לך¹⁸, "המלמד חובה, יכול לחזור בו ללמד זכות", ולא להפך.
ומכיוון שכך, אברהם אע"ה הנאזר במידת החסד,
חשש, שמא יצחק אע"ה הנאזר במידת הגבורה, ילמד חובה על עם ישראל,
וכמו כן, יעקב אע"ה הנאזר במידת התפארת, אשר היא משולבת יחד עם מידת
הגבורה, ילמד חובה על עם ישראל.
ובאם הם יעשו כך, גם אם אברהם אע"ה יבוא וילמד זכות,
לא תועיל אותה לימוד זכות, במאום,
שכן, הרוב לימדו חובה.
ומכוח כך, עמד אברהם אע"ה בראש, ולימד חובה,
וזאת, בכדי שאם כולם ילמדו חובה, יהיה הדבר, בבחינת "פתחו כולם לחובה,
זכאי".
ובמידה והוא יראה שכולם לימדו זכות, הוא יוכל לחזור בו וללמד זכות, מדין
"המלמד חובה, יכול לחזור בו ללמד זכות".
ואף יעקב אע"ה, בנאזר במידת התפארת, אשר היא משולבת יחד עם מידת
החסד, עשה את אותו החשבון.
ועיין שם עוד, מה שהאריך בזה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, מילתא בטעמא.
ג. ידוע בשם רבותינו המקובלים זיע"א - כי "מצרים", פירושו "מצר ים".
וכמו שכתב ה"ריקנאטי"¹⁹, על הפסוק²⁰, "וַיִּרְכַּב אֹתוֹ בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ,
וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אַבְרָהָם, וְנָתַן אֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם":

¹⁸ סנהדרין, לב' ע"א.

¹⁹ בפירושו על התורה, פרשת "מקץ".

²⁰ בראשית, מא' - מג'.



"מילת מצרים, הוא לשון מיצר השכינה, הנקראת 'ים'."

והנה, פנימיותה של "גלות מצרים", היתה, "גלות הדעת"^{21 22}.

וכשנעיין היטב בדבר, נראה, ש"דעת", פירושה חיבור, וכדלהלן:

א. אצל אדם הראשון וחווה, כאשר קיימו מצוות עונה, נאמר²³:

"וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ, וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְהוָה."

ומצווה זו, הינה חיבור ב' גופים לאחד,

וכמאמר הכתוב²⁴, **"עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד."**

הא למדת:

ש"ידיעה", אשר הינה משורש "דעת", פירושה חיבור.

ב. כתב אדונינו הרמב"ן זיע"א²⁵:

"דע, כי חיבור זה הוא עניין קדוש ונקי, כשיהיה הדבר כפי מה שראוי - ובזמן הראוי - ובכוונה הנכונה,

ואל יחשוב אדם, כי בחיבור הראוי יש גנאי וכיעור, חס ושלום.

שהחיבור הראוי, נקרא ידיעה,

ולא לחינם נקרא כך²⁶, 'וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ' ...

ודע, שאילו לא היה בדבר קדושה גדולה, לא היו קוראין אל החיבור ידיעה²⁷ ...

²¹ כמבואר ב"זוהר הקדוש" (חלק ב', דף קס"א ע"א), יעו"ש.

²² וכפי שכתוב בספר ישעיה (ה' - יג'):

"לִכְן גָּלָה עִמִּי מִבְּלֵי דַעַת, וְכִבֹּדוֹ מִתִּי רָעַב, וְהִמּוֹנָה צָחָה צָמָא."

²³ בראשית, ד' - א'.

²⁴ בראשית, ב' - כד'.

²⁵ "אגרת הקודש", השער הראשון.

²⁶ שמואל א', א' - יט'.



אבל, כל בעלי התורה, מאמינים, שהשם יתברך ברא את הכל, כפי מה שגזרה חכמתו,

ולא ברא דבר, שיהיה בו גנאי או כיעור.

שאם יאמר שהחיבור הוא דבר של גנאי,

הנה, כלי המשגל הם כלים של גנות, והרי השם יתברך בראם במאמרו.

כאשר הידיים, בעת שכותבין ספר תורה בטהרה, הם מכובדות ומשובחות,

וכשגונבות, או עושות דבר מגונה, הם מגונות,

כך הם כלי המשגל."

ג. על מאמר הכתוב ²⁸, "וְאֶמְלֵא אֶתֹו רֹחַ אֱלֹהִים, בְּחֻקָּהּ וּבְתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְקָל מְלֶאכֶה", כתב רש"י הקדוש:

" וּבְדַעַת' - רֹחַ הַקֹּדֶשׁ."

הא למדת:

ש"ידיעה", אשר הינה משורש "דעת", פירושה חיבור,

כי אותה ה"דעת", מחברת בין הקדוש ברוך הוא, לבין אותו שזכה לזה.

ד. בכמה וכמה מקומות בדברי רבותינו ז"ל ²⁹, מצינו, את המושג "בר דעת", לגבי עשיית מעשי קניין, וכיוצא בזה,

שהוא גם כן עניין של חיבור,

²⁷ וכתב בזה רבינו זיע"א, וז"ל:

"ואין הדבר כאשר חשב הרב המורה ז"ל ב'מורה הנבוכים' (ח"ב, פרק לו'. ח"ג, פרק ח'), בהיותו משבח לאריסטו, על מה שאמר - כי חוש המישוש חרפה הוא לנו.

חלילה, אין הדבר כמו שאמר היווני ..."

²⁸ שמות, לא' - ג'.

²⁹ בבא מציעא, ח' ע"א.

חולין, לא' ע"א. ועוד.



שכן, רק בשעה שיש לאדם את אותה "דעת", הוא יכול לעשות את כל אותם המעשים, המחברים אותו אל שאר אנשים "בני דעת".

ה. במסכת נדרים ³⁰, מצינו, את מה שהיו אומרים בארץ ישראל:

"דא ביה ³¹, כולא ביה,

דלא דא ביה, מה ביה.

דא קני, מה חסר,

דא לא קני, מה קני".

דהיינו:

אדם שיש בו דעת, יש בו הכל!

אבל אדם שאין בו דעת, מה יש בו?!

מי שקנה דעת, כלום לו יחסר לו!

אבל מי שלא קנה דעת, כל מה שיקנה לא יועיל לו!

הא למדת:

ש"ידיעה", אשר הינה משורש "דעת", פירושה חיבור,

כיוון שעל ידה, יכול האדם להתחבר אל הווייתו.

³⁰ מא' ע"א.

³¹ יעויין בדבריו המתוקים מדבש של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א (בספרו הקדוש "בן יהודע", שם).

שביאר את המילה "דא", כראשי תיבות, של דעת אמונה,

ללמדך:

שרק על ידי ב' דברים אלו, זוכה האדם לפרנסתו, אשר נקראת "מלאכה".

ומשכך, נעשה אותם אדם לאדם "שלם",

כיוון, ש"אדם", ראשי תיבות, של אמונה, דעת, מלאכה.



ד. על מאמר הכתוב בפרשתן ³², ויאמר יהוה אל משה, בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, למען שתי אתני אלה בקרבנו, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א ³³ :

"רמז לו, שיכנס לפניו בתוך קליפת פרעה, לשלול שלל ולבוז בו, ולהוציא את בולעו מפיו ³⁴ ..."

³² שמות, י' - א'.

³³ בספרו הקדוש "פרח שושנה".

³⁴ על הפסוק (שמות, יב' - לו'), "ויהוה נתן את-חן העם בעיני מצרים, וישאלום, וינצלו את-מצרים", דרשו רבותינו ז"ל (ברכות, ט' ע"ב):

"אמר רבי אמי - מלמד, שעשאוה כמצודה שאין בה דגן,

וריש לקיש אמר - עשאוה כמצולה שאין בה דגים".

ותמה בזה ה"עץ יוסף" (בפירושו למדרש):

שמכיוון שעם ישראל, רוקנו את ארץ מצרים,

אם כן, מהיכן היה למצרים רכוש בשעת קריעת ים סוף, שהוא ביזת הים?

ותירץ:

שאוצרותיו של פרעה עצמו נותרו שלימים, וכאשר הוא רדף אחרי עם ישראל, הוא ביקש מהמצרים להצטרף אליו,

ובכדי לפתותם, הוא פתח בפניהם את אוצרותיו, והרשה להם לקחת את כל מה שיחפצו, ומזה היתה ביזת הים.

אולם, רבינו הצל"ח זיע"א, ביאר בזה בשם בנו:

שמה שעם ישראל שאלו כלים ממצרים בעת צאתם, היה רק מהמצרים שהתגוררו בסמוך להם,

אך, מהמצרים שהתגוררו בערים אחרות לא לקחו, ומהם היה העושר שבזזו על הים.

ברם, הצל"ח עצמו, כתב לבאר בזה:

שכל הגלויות, נועדו, כדי לברר את ניצוצות הקדושה,

ועל זה אמרו רבותינו ז"ל - שבגלות מצרים, הצליחו עם ישראל לרוקן אותה לגמרי מכל הניצוצות הקדושה שבה.



וזהו, 'בא אֶל פְּרָעָה', ראשי תיבות: באף,

שְׁרָמָז לוֹ שִׁבּוּא עֲלֵינוּ בֶּאֱפָ וְחֶרֶן, וְלִכְנֶס לַפְּנִים".

ה. בעניין לשון הרע, כתב הגה"ק רבינו רפאל משה אלבאז זיע"א ³⁵ :

"אמרו רבותינו ז"ל, כי הפוגם ברית הלשון, סופו לפגום גם ברית המעור,

וזהו 'לא יחל דברוי' ³⁶, פירוש, לא יחלל דיבורו לפגום ברית הלשון, כי סופו

לעשות מעשה, ככל היוצא מפיו יעשה - בפועל.

ונראה לעניות דעתי, כי בא הרמז, בפסוק ³⁷ 'ומה יתרון לבעל הלשון' -

שמדבר על בעלי לשון הרע -

וכעין זה, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א (בספרו הקדוש "בן יהוידע"), על דברי רבי אמי - שעם ישראל עשו את מצרים כמצודה שאין בה דגן:

דהיינו, שברכוש הרוחני, עם ישראל, לא השאירו במצרים, שום ניצוץ מניצוצות הקדושה.

³⁵ בספרו הקדוש "עדן מקדם" (אות למד, ערך לשון הרע, עמודים קצד'-קצה').

³⁶ במדבר, ל' - ג':

"איש כי ידבר נדר ליהוה, או השבע שבִּעָה, לְאָסֵר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ, לֹא יִחַל דְּבָרוֹ, כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה".

³⁷ בקהלת (י' - א'), נאמר:

"אם ישך הנֶחֱשׁ בְּלוֹא לֶחֶשׁ, וְאֵין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְשׁוֹן".

וכשנעיין בפסוקים שם, לא נזכר הדבר כלשון רבינו זיע"א -

"ומה יתרון לבעל הלשון".

שוב תרתי וחיפשתי, ומצאתי את מקורו של רבינו זיע"א, והוא ב"ילקוט שמעוני" (קהלת, רמז תתקפט'), וכדלהלן:

"ריש לקיש אמר, לעתיד לבא מתקבצין כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו -

ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך,

אומר להם, ומה יתרון לבעל הלשון.

ומפני מה אתה נושך באבר אחד, וכל האברים מרגישיין,

אומר להם, ולי מה אתם שואלים, אָמְרוּ לְבַעַל הַלְשׁוֹן - שהוא עומד כאן והורג ברומי".



מה יתרון לבעל הלשון, ראשי תיבות מילה,

שסופו, גם אות ברית מילה".

ולמדנו מדבריו הקדושים :

שאם הפוגם בלשונו, סופו שיפגום בבריתו,

השומר על לשונו, סופו שישמור על בריתו.

ו. כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ³⁸ :

"והנה, פרעה, היה עז פנים מאוד, כנראה בעשר מכות שבאו,

ובכל מכה, היה מוֹדֵה לְשַׁלַּח את ישראל, ואחר שְׁתוּסַר המכה, מעיז פניו למרוד
ולסרב,

ושכח רעתו, כאילו לא הוכה ולא הוֹדֵה.

ויותר נגלית עזותו אחר מכת החושך, שענה ודיבר עזות גדולה לפני משה רע"ה,

באומרו ³⁹, 'לֵךְ מֵעַלַי, הַשְׁמֵר לְךָ, אֶל תִּסְרֹף רְאוֹת פָּנַי, כִּי בְיוֹם רְאִיתְךָ פָּנַי תָּמוּת',

ראה כמה עז וקשה היה, שדיבר בעזות פנים כל כך, נגד משה רע"ה.

ולכן, אחר שדיבר בעזות זו, אמר לו משה רע"ה באותו מעמד ⁴⁰, 'כִּפְחַצְתָּ הַלְלִיָּהּ,

אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם. וּמַת כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִבְּכוֹר פְּרִעָה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסֵּאוֹ,

עַד בְּכוֹר הַשֹּׁפֵחָ אֲשֶׁר אַחַר הַרְחִיִּים, וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה ... וְלִכְל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרֵץ

כָּלֵב לְשֹׁנוֹ, לְמֵאִישׁ וְעַד בְּהֵמָה, לְמַעַן תִּדְעוּן, אֲשֶׁר יַפְלֶה יְהוָה, בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין

יִשְׂרָאֵל,

וצריך להבין -

והלא, פרעה, כמה חיות רעות היה לו בפתח ארמונו: דובים, ואריות, ונמרים,

וכיוצא,

³⁸ בספרו הקדוש "עוד יוסף חי", לפרשת "בשלח" (עמוד קמח').

³⁹ שמות, י' - כח'.

⁴⁰ שמות, יא', ד' - ז'.



שהיו אלו, חָיִל שְׁלוֹ, להזיק בהם את מי שירצה להרע לו,

ולמה זָכַר נביחה של כלב?

ומאי רבותא בנביחה של כלב, כנגד אותם חיות רעות, שהם ממיתים ודורסים ומזיקים?

אומנם, נראה, דכוונתו בזה, על פרעה עצמו, שהיה עז פנים -

ודומה בעזותו, לעזות הכלב,

ובשביל כבוד המלכות, לעיני הרואים והשומעים, לא אמר לו לנוכח: לא תחרוץ לשונך, כאשר חרצת לשונך, עתה, לדבר דברי עזות עימי.

אלא, אמר לו: 'לא יִחַרְץ כָּלֵב לְשׁוֹנִי',

וכוונתו עליו, שהוא דומה לכלב בעזות.

והיינו -

דרכו של כלב, אם נכנס לבית, מכים אותו מכות רבות, והוא צועק בעבורם, ומוציאים אותו לחוץ,

ואחר אותם מכות, חוזר ונכנס, ומכים אותו, ומוציאים אותו,

ואחר כך, חוזר ונכנס,

וכן על זה הדרך.

כי עַז הוא בחיות⁴¹,

⁴¹ במסכת ביצה (כה' ע"ב), מצינו למאמרו של רבי שמעון בן לקיש:

"ג' עזין הן -

ישראל, באומות,

כלב, בחיות,

תרנגול, בעופות.

ויש אומרים -

אף עז, בבהמה דקה.



וכן פרעה, היתה עזותו דומה לזה,
מִפֶּה אוֹתוֹ מֹשֶׁה רַע"ה בַּמַּכָּה אַחַת, וְצוּעַק שִׁיִּצִילוּהוּ, וַיִּשְׁלַח אֶת הָעַם,
וְחוֹזֵר וּמְסָרֵב, וּמַכְהוֹ עוֹד, וּמוֹדֵה לְשִׁלַּח, וְחוֹזֵר וּמְסָרֵב.
וּלְכֹן, קָרָא אוֹתוֹ בְּשֵׁם כְּלָב, שֶׁעֲזוֹתוֹ דּוֹמָה לְעֲזוֹת כְּלָב,
וְאָמַר לוֹ, לֹא יִחַרֵץ לְשׁוֹנוֹ, כֹּאֲשֶׁר אָמַר עֲתָה".

ז. על מאמר הכתוב בפרשתן ⁴², "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, בֹּא אֶל פְּרַעֲהוּ, כִּי אֲנִי
הַכְּבִידְתִּי אֶת לְבֹו וְאֶת לֵב עֶבְדִּיו, לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְנִי אֵלָה בְּקִרְבּוֹ", כתב בספר "ברכה
משולשת" ⁴³:

" ⁴⁴ צריך להבין -

אם הכביד ה' את ליבו של פרעה, מה יועיל משה בשליחותו?

ועוד הקשה השפת אמת ⁴⁵ -

מפני מה, הכביד ה' את ליבו של פרעה, ולא את ראשו ומוחו?

אלא, הביאור בזה, הוא -

על פי מה שכתב בספר התניא ⁴⁶, מקום משכן הנשמה, הוא במוח שבראש,

וכמו שאנו אומרים, הנשמה שבמוחי.

ועל כן, כתב בספר התניא ⁴⁷, שהמוח שליט על הלב.

ויש אומרים

אף צלף, באילנות".

⁴² שמות, י' - א'.

⁴³ מתורתו של הגה"ק רבינו יצחק הכהן הוברמן זיע"א - הצדיק מרעננה,

בעריכת נכדו הרה"ג רבי עוזיאל אדרי הוברמן שליט"א.

⁴⁴ מעובד על פי הכתוב שם, עם שינויי לשון, מען ירוץ הקורא בהם.

⁴⁵ ליקוטים.

⁴⁶ פרק ט'.



ברם, כל זה אמור, דווקא ביהודי, שהנשמה שבמוחו היא חלק אלוה ממעל.
ומה שאין כן, אצל נשמות הגויים - כתב בספר התניא⁴⁸, שהם מ-ג' קליפות
הטמאות לגמרי,
אשר שְׁכָלָם כאילו שאינו קיים כלל ועיקר, ומעוקם הוא, ונוטה לרע גמור,
כדכתיב⁴⁹, 'חֲכָמִים הָמָּה לְהָרַע',
ואין בהם שליטת המוח על הלב, כלל ועיקר.
אלא, אדרבה, שְׁכָלָם כפוף ונכנע אל ליבם,
והולך אחרי שרירות ליבם הטמא והמסואב, לחרוש מזימות רוע, ולהוציאם מן
הכוח על הפועל.
ועל פי זה, מיושבת קושייתו של השפת אמת -
שאצל פרעה הרשע, הוצרך הבורא ית"ש, להכביד את ליבו בדווקא, ולא את
ראשו ומוחו,
שכן, אם יכביד הבורא ית"ש את ראשו ומוחו, לא יועיל הדבר כלל ועיקר אל
ליבו, בהיות ליבו ומוחו מנותקים זה מזה.
וכמו כן, מיושבת הקושיא, בעניין שליחותו של משה רע"ה, לאחר שהכביד הבורא
ית"ש את ליבו -
שכן, מעשה זה, לא היה לצורך הצלחת השליחות בעניינו של פרעה,
אלא, לצורך הצלחת השליחות בעניינם של עם ישראל.
כיוון שבשליחות זו, הראה הבורא ית"ש לעיני עם ישראל, את ההבדל הגדול
שבין ישראל לעמים,
שכן, נשמותיהם של ישראל, גם בזמן צרה וצורה, יכולות להתקדש ולהיטהר,
באמצעות שליטת המוח על הלב,

⁴⁷ פרק יב'.

⁴⁸ פרק א'.

⁴⁹ ירמיה, ד' - כב'.



ומה שאין כן, נשמותיהם של אומות העולם, המנותקות מליבותיהם."

ח. על מאמר הכתוב בפרשתן⁵⁰, "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וְכוּ בְנֵיךָ, אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם, וְאֵת אֶתְנִי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָם, וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה", התקשה הגה"ק רבינו יצחק הכהן הוברמן זיע"א⁵¹ :

"יש לדקדק, למה בשום מכה, לא אמר טעם, כדי שיספרו לבנים ובני בנים?

וכן הנביא יואל, בדברו על מכת הארבה, אמר⁵², 'עֲלֶיךָ לְבַנְיָכֶם סִפְרוּ, וּבְנֵיכֶם לְבַנְיָהֶם, וּבְנֵיהֶם לְדוֹר אַחֲרִי'."

ותירץ בזה, על פי דברי הגה"ק בעל "אוהב ישראל" זיע"א⁵³ :

שהקדוש ברוך הוא, החליף את האותיות ע-פ הנמצאים בשמו של פרעה, עם האותיות א-ב,

ובכך, התחלפה מילת "פרעה", למילת "ארבה".

וטעם הדבר -

דהנה, כתבו בספרים הקדושים, דכל כוחו של הסטרא אחרא, הוא אך ורק על ידי הקטרוג שהוא מקטרג על בני ישראל,

ואז, הוא יונק את אותו השפע הקדוש, השייך אל בני ישראל,

ומכוח כך, הוא מקבל את כוח חיותו.

והנה, החילוק שבין כוחות הקדושה לכוחות הטומאה, הוא -

שהקדושה מקבלת את כוחה ממידת הענווה, ומאידך, הטומאה מקבלת את כוחה ממידת עזות פנים,

⁵⁰ שמות, י' - ז'.

⁵¹ בספרו הקדוש "בן לאשרי - ברכה משולשת".

⁵² יואל, א' - ג'.

⁵³ בפרשתן.

וכן הביא גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א (בספרו הקדוש "זרוע ימין", ד"ה "והרב הקדוש מהר"ש), משמו של הגה"ק רבינו שמשון זיע"א מאוסטרופול.



וראשי התיבות של מילת עזות פנים, הם, האותיות ע-פ,
ואם כן, כל כוחו של פרעה הרשע, היה מכוח היות בעל עזות פנים שאין
כדוגמתה, וכמשנ"ת.
ומכיוון שגלות מצרים, היתה "גלות הדעת",
טימא פרעה הרשע, את בני ישראל, בטומאת העזות פנים שלו,
עד שלא היתה בהם "דעת", המביאה את היכולת לשוב אל הקדושה, ולדבר
מעניין הגאולה.
ולצורך כך, סירס הבורא ית"ש את האותיות ע-פ, אשר בשמו של פרעה,
עד אשר פסקה ממנו כל חיותו בענייני הטומאה.
ולפיכך, דווקא במכה זו, צעק פרעה הרשע⁵⁴, "וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אֶדְּ הַפְּעַם,
וְהַעֲתִירוּ לִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם, וַיִּסַּר מֵעַלֵי רַק אֶת הַמּוֹת הַזֶּה":
שכן, דווקא במכה זו, הוא הרגיש שפסק ממנו כוח החיות שלו, וממילא, כמוהו
כמת.
ויעויין עוד, מה שכתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א⁵⁵ :
שכאשר הסיר הבורא ית"ש, משמו של פרעה הרשע את אותם האותיות, ונתן בו
את האותיות א-ב, הופיעה מכת הארבה הנגזרת מתוך שמו.
וכתב עוד -
שמילת "ארבה", עולה בגימטריא, למניין 208, כמניין "יצחק".
וטעם הדבר, הוא -

שכל גאולתם של עם ישראל, באה בעבור יצחק אע"ה, אשר נתאזר במידת
הגבורה, וכפי שיתבאר להלן.

⁵⁴ שמות, י' - יז'.

⁵⁵ בספרו הקדוש "זרוע ימין" (ד"ה "והרב הקדוש מהר"ש").

ט. כאשר היו עם ישראל, משוקעים בגלות הדעת, שָׁבָה אותם פרעה, ושלט בהם,

ומכוח כך, הם פגמו בלשונם, שהיו מדברים לשון הרע.

דהנה, על מאמר הכתוב ⁵⁶, "וַיֹּאמֶר, מִי שָׁמַד לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ, הִלְהַרְגֵנִי אֲפֹה אֲמַר פְּאֶשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת הַמְצָרִי, וַיִּירָא מִנְּשָׁה, וַיֹּאמֶר, אֶכֶן נֹדַע הַדְּבָר", כתב רש"י הקדוש:

"דאג לו, על שראה בישראל, רשעים - דילטורין,

אמר, מעתה, שמא אינם ראויין להיגאל".

והנה, המדבר לשון הרע, ראוי להשליכו לכלבים ⁵⁷,

וממילא, כאשר הם פגמו בלשונם, הם נכנסו תחת ממשלתו של פרעה הרשע, הרמוז לכלב,

ואף פגמו באות ברית קודש שלהם, וכפי שנתבאר לעיל באות ה'.

וממילא, כבר נגזרה עליהם מיתה,

וכפי שהעיד דוד הע"ה בעניין מספרי לשון הרע ⁵⁸, באומרו ⁵⁹, "יִכָּרֵת יְהוָה כָּל שִׁפְתֵי חֲלָקוֹת, לְשׁוֹן מְדַבְּרֵת גְּדֻלוֹת".

ואם כך, כבר אין בהם חיים, ואינם ראויים להיגאל.

ולפיכך, כאשר הביא משה רע"ה על פרעה, את מכת הארבה, חשש פרעה הרשע לחייו,

שכן, במכה זו, נאזר יצחק אע"ה במידת הגבורה, וניתק את עם ישראל מתחת ממשלתו.

⁵⁶ שמות, ב' - יד'.

⁵⁷ פסחים, קיח' ע"א.

מכות, כג' ע"א.

⁵⁸ ערכין, טו' ע"ב.

⁵⁹ תהילים, יב' - ד'.



ולפיכך, דווקא יצחק אע"ה, הוא אשר מלמד זכות על עם ישראל, בעת אשר הם משתמשים במידת הגבורה - כנגד יצרם הרע, וכפי שנתבאר לעיל באות ב'.
והוא אשר נתבאר לעיל באות ד', משמו של מו"ז הגה"צ רבינו יעיש קריספין זיע"א:

שנצטווה יצחק אע"ה, להיכנס לפרעה באף ובחימה,
והיינו, שבאותה העת, התעטר משה רע"ה, בגבורתו של יצחק אע"ה, אשר היא מידת הדין.

ל. בפיט לסעודה שלישית - הנקרא בשם "בְּנֵי הַיִּכָּלָא", כתב רבינו האר"י זיע"א:

"בְּנֵי הַיִּכָּלָא דְכָסִיפִין, לְמַחְזִי זִיו דְזַעִיר אַנְפִין⁶⁰,
יְהוֹן הָקָא, בְּהַאי תַּבְּקָא, דְבִיּה מְלָקָא בְּגִלוּפִין⁶¹,
צְבוּ לְחַדָּא, בְּהַאי וְעַדָּא, בְּגוּ עִירִין וְכָל גְּדַפִין⁶²,
חַדוּ הַשְׁתָּא, בְּהַאי שְׁעַתָּא, דְבִיּה רַעְוָא וְלִית זַעְפִין⁶³,
קָרִיבוּ לִי, חֲזוּ חִילִי, דְלִית דִּינִין דְתַקִּיפִין⁶⁴,
לְבַר נְטָלִין, וְלֹא עֲאֲלִין, הַנְדָּ פְלִבִין דְחַצִּיפִין⁶⁵,

⁶⁰ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

בני ההיכל המשתוקקים, לראות את הזיו של "זעיר אנפין".

⁶¹ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

יהיו כאן, בזה השולחן, שבו המלך בשמחה וחדווה.

⁶² ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

התחברו לאַסְד, בזה הוועד, בין מלאכים ובעלי כנפיים.

⁶³ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

שמחו עכשיו, בשעה זו, שבה יש רצון ואין כעס.

⁶⁴ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

קרבו אלי, ראו את כוחי, שאין דינים חזקים ותקיפים.



וְהָא אֲזָמִין, עֲתִיק יוֹמִין, לְמַצְחָא עָדִי יְהוֹן מְלָפִין ⁶⁶,
רְעוּ דִּילְהּ, דְּגַלִּי לִיהּ, לְבִטְלָא בְּכָל קְלִיפִין ⁶⁷,
יִשְׁוֵי לֹון, בְּנוֹקְבֵיהוֹן, וַיִּטְמְרוֹן בְּגוֹ כְּפִין ⁶⁸,
אַרִי הַשְּׁתָא, בְּמִנְחָתָא, בְּחֻדְוֹתָא דְזַעִיר אֲנָפִין ⁶⁹."

והנה, על הפיוט הנשגב הלזה, כתב ⁷⁰ רבינו הרי"ח הטוב זיע"א:

"הפיוט של בני היכלא דכסיפין, שסידר רבינו האר"י ז"ל לסעודה זו,

שמעתי שיש חסידים נמנעים לאומרו מחמת הפחד, שנזכר בו דברים כנגד
הקליפות, ואומרים שְׁיִרְאִים להתגרות בקליפות,

ורבינו האר"י ז"ל - המחבר הפיוט, שאני, דרב חיליה.

ונראה לי -

דהנהג לאומרו, לא יבטל מנהגו, ורק יזהר לומר מן פסוק 'קְרִיבוּ לִי וכו' בלחש
ממש, עד פסוק 'אַרִי הַשְּׁתָא',

וכשיתחיל בפסוק 'אַרִי הַשְּׁתָא', יגביה קולו,

⁶⁵ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

לבחוץ הם נלקחים, ולא נכנסים, אותם כלבים החצופים.

⁶⁶ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

והרי אזמין, את עתיק הימים, למצח עד שיהיו חולפים.

⁶⁷ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

רצון שלו, שנגלה אותו, ונבטל את כל הקליפות.

⁶⁸ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

ישים אותם, בחוריהם, ויתחבאו בתוך סלעים.

⁶⁹ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

הרי עכשיו, בשעת המנחה, בשמחתו של זעיר אנפין.

⁷⁰ בספרו הקדוש "בן איש חי" (שנה שניה, פרשת "חיי שרה", אות יג').



והכי עדיף, ואין בזה מיחוש.

ואנחנו אין נוהגים לאומרו כלל".

ומבואר:

דעל אף שחייב האדם לגבור על יצרו הרע אשר הוא בבחינת כלב, ולהכניעו,

אין הדבר מוֹרָה היתר להתגרות בו כלל ועיקר,

שכן, דבר זה עלול להזיקו, ולטורדו מן העולם, חלילה וחס.

והנה, ב"שיר הכבוד", מצינו:

"נִפְשֵׁי חֲמֻדָּה בְּצַל יָדָךְ, לְדַעַת כָּל רָז סוֹדָךְ".

והנה, מילת "רָז", אשר פירושה סוד, עולה בגימטריא עם הכולל, למניין 208,

וכמניין שמו של יצחק אע"ה.

וכבר נתבאר לעיל באות ג', שמילת "דעת", פירושה חיבור.

ומבואר בזה:

שתכלית שאיפתו של האדם, היא, להיות מחובר בכל הווייתו אל הבורא ית"ש,

ואף לדבוק במידתו של יצחק אע"ה, כאשר יצרו הרע מתגבר עליו,

ואזי, הוא עולה ומתעלה, ומתדבק בהבורא ית"ש.

יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.



הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו

רפאל מנחם בן רות רדואה

הרב יוסף בן רחל

חיים נתן צבי בן שרה

מרדכי בן רינה

מאיר בן נעמי

אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

שרית בת גילה

פאני פרחה בת רחל

# לזיכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- הגה"ק רבי שלמה אסולין בן שמחה (שתח"י) זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל
- משה מושי מקסים בן לילה תהילה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבונג) בת גרסיה ע"ה
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרוחה ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של כל הקדושים והקדושות אשר נרצחו על קידוש ה'

במלחמת שמחת תורה תשפ"ד